

Відгук

на автореферат дисертації Акимової Катерини Геннадіївни
«ФРАЗЕОЛОГИЯ В ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ПРОЗЕ А. А. ПРОХАНОВА»
на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук
за спеціальністю «10.02.01 – русский язык»

Серед сучасних наукових підходів до вивчення мови варто акцентувати на антропоцентричному їх спрямуванні, що найбільш виразно розкривають дослідження ідіолекту того чи того письменника. Досить цінним надбанням у цьому контексті є фразеологія, яка водночас кристалізує мовний портрет письменника при актуалізації узуальних одиниць, їх індивідуально-авторському варіюванні та продукуванні оказіональних висловів. Адже своїм багатством і змістовим розмаїттям фразеологічні одиниці транслиують мовну свідомість, у якій чітко окреслено сутність людини, особливості її характеристики та розкрито розуміння концептосфери етносу.

Актуальність дисертаційної роботи Акимової Катерини Геннадіївни не викликає жодних сумнівів, про що наголошує дисертантка у вступі, окреслюючи доцільність комплексної наукової розвідки низкою факторів (с. 4). Обираючи для дослідження фразеологічний зріз мовотворчості О. А. Проханова-«пасіонарія» (с. 3), постать і твори якого неоднозначно сприймаються як науковцями, так і пересічними читачами художньої прози автора, дисертантка обґрунтовує доцільність роботи, її наукову новизну й теоретичне значення. Авторка вважає, що цінність запропонованого дисертаційного дослідження «является привлечение внимания к анализу типов индивидуально-авторского варьирования фразеологических единиц в языке писателя как к направлению во фразеологии» (с. 3). Без сумніву, актуальність і доцільність теми дослідження вмотивована потребою системного вивчення динамічних процесів у фразеологічній системі, що викликане комплексним вивченням фразеологічних одиниць в ідіостилі конкретного письменника. Підготовлена дисертація представляє перетин різних напрямів і підходів в осмисленні фразеологізмів – комунікативно-прагматичного, функціонального, лінгвокультурологічного, когнітивного. За основу взято системно-діяльнісний принцип, сформований поєднанням засад комунікативно-функціонального і структурно-системного підходів.

Відтак мета дисертаційної роботи визначена необхідністю з'ясування своєрідності використання фразеологічних одиниць у мові художньої прози О. А. Проханова (с. 4). Задля реалізації зазначеної мети К. Г. Акимово окреслює й розв'язує низку конкретних дослідницьких завдань (с. 4).

Дисертантка обґрунтовує теоретичну базу, зупиняючись у першій главі на аналізі узуальної фразеології та особливостей її функціонування у художній прозі О. А. Проханова, і зокрема розкриває своєрідність творчої манери письменника як світоглядної передумови функціонування у художніх текстах фразеологічних одиниць; подає семантико-граматичну, структурно-граматичну, функціонально-стилістичну і соціально-функціональну характеристики фразем у мові досліджуваних творів.

У другій главі кандидатської роботи авторка, окресливши найбільш актуальні для письменника моделі трансформації фразеологічних одиниць і способи творення okazіональних фразеологізмів, системно описує специфіку індивідуально-авторського варіювання узуальних одиниць й okazіональну фразеологію в художній прозі О. А. Проханова. Спираючись на наявні в сучасній лінгвістиці підходи щодо розуміння фразеологічного варіювання, дисертантка піддає аналізу індивідуально-авторське варіювання фразем у досліджуваних художніх текстах та розкриває специфіку okazіональних фразеологічних одиниць в ідіолекті письменника.

Третя глава кандидатського дослідження присвячена аналізу перетинів фразеологічної семантики з мовною картиною О. А. Проханова, і зокрема в репрезентації центральних концептів художнього світу митця. Цікавим у цьому контексті, є розкриття дисертанткою того фразеологічного шару, який транслює парадоксальність не лише світогляду митця, а швидше віддзеркалює окремі номени соціуму на різних етапах його становлення, як-от: *Русский Космос*, *Русский хаос*, *Русский Рай*, *русский Ад* (с. 18) і т. п.

Дисертаційна робота складається зі вступу, де вмотивовано вибір теми, її новизну й актуальність, визначено об'єкт, предмет, подано відомості про джерельну базу, методи дослідження, наукову новизну, практичне значення роботи, апробацію результатів; трьох глав, загальних висновків, бібліографії, списку умовних скорочень. Такий підхід дає змогу говорити про продуману структуру рецензованої праці, висвітлює системний підхід до предмета дослідження, наукову достовірність опису фразеологічного матеріалу. Загальні висновки до роботи є вмотивованими, ґрунтуються на результатах, викладених у кожній із глав, розкривають зміст проведеного дослідження. На особливу

увагу заслуговує ступінь апробації роботи, власне, участь у багатьох наукових конференціях різних рівнів. Відповідно результати кандидатського дослідження викладено у 23 друкованих працях, зокрема і в закордонних виданнях.

Аналізуючи структурно-граматичні і функціонально-стилістичні особливості фразеологічних одиниць О. А. Проханова, дисертантка в АКД окреслює приблизні показники використання кількісно-статистичного методу: «около 80 %» (відповідно с. 12 та с. 14) і «около 20 %» (с. 13 і с. 14), хоч у вступі акцентує на важливості цього методу задля виявлення співвідношення між різними групами фразеологізмів (с. 5). Можливо, указівка на точні процентні співвідношення містяться в тексті самої дисертації. Крім того, залучення до фразеологічного аналізу географічної номенклатурної назви, індексного номена Российское государство (с. 19), государство Российское (с. 10), що використовується як сувора термінологізована сполука з чітким денотатом, на нашу думку, є надлишковим. У тексті АКД допущено поодинокі технічні огріхи: «Функционально-стилистическая характеристика...» (с. 14); «Переславль-Хмельницкий» (с. 25). Однак висловлені зауваження, на наш погляд, не знижують загальної високої оцінки кандидатського дослідження К. Г. Акімової.

Автореферат засвідчує, що подана до захисту дисертація – самостійне завершене дослідження, повністю відповідає вимогам ВАК, які висуваються до кандидатських робіт. Усе зазначене вище засвідчує значну теоретичну підготовку авторки, володіння методами і прийомами наукової діяльності, а сама робота є, поза будь-яким сумнівом, важливим внеском у розбудову сучасного мовознавства, за що Катерина Геннадіївна Акімова заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності «10.02.01 – русский язык».

Кандидат філологічних наук, доцент,
докторант кафедри української мови
Криворізького педагогічного інституту
ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Н. М. Шарманова

Відомості про автора відгуку:

Шарманова Наталя Миколаївна

Поштова адреса: пр. Гагаріна, 54, м. Кривий Ріг, Україна, 50086.

Тел. служб. +38(0564)714247 (кафедра української мови); моб. +380975451528.

E-mail: nmsharm@mail.ru ; nmsharm@gmail.com